

NY. 59. 4.

14
Q. B. F. F. F. Q. I. E. D
PRAEMISSA AD HOS. II. SEGM. XXI

VOCABVLL. ΔΙΚΑΙΟΣ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ET Ρῆ

EXPLICATIONE

XXIII

OMNES MV SARVM PATRONOS
FAVTORES, AMICOS

^{A D}
ORATIONEM

^{DE}
EXSVSCITATIONIS HOMINVM A MORTVIS
CERTISSIME FVTVRAE RATIONIBVS

^{AB}
IOANNE GEORGIO SEIZIO

SVNDHEMIO - ISENACENSE
IVVENE THEOLOGIAE STUDIOSO OPTIMAE INBO
LIS ET SPEI, QVI DILIGENTIA LAVDABILI ELEGAN
TIORES LITERAS CVM DIVINA ILLA CON
IVNGAT DISCIPLINA

FER. I. PASCH. MDCCLXXXII

HABENDAM
QVA DECET OBSERVANTIA INVITANT
DIRECTOR

ET
PROFESSORES RELIQVI

COBV RGI

FORMIS AHLIANIS

I 57, 1. Qui locus quanquam in indice huius paragra-
phi non est commemoratus, hic tamen est explicandus:
*Innocens perit, nemine percipiente, ואנשי חסד και άδεις
δικαιοι ac pii homines conduntur nemine intelligente, nam pro-
pter mala hospitio recipitur innocens.* Arabs Graecum con-
uertit scribens: *ואלרגאל אלצדיקן* atque homines integerrimi.
Chaldaeus habet: *וגברי זמלו חסדא* Atque homines re-
tribuentes pietatem. Syrus ponit: *וגברי חסידא* Atque homi-
nes pii, Hieronymus ac Theodoretus hic minus recte in-
telligunt apostolos. Vulgatus scripsit: *Et viri misericordiae
colliguntur.* Sed Irenaeus, Tertullianus, Cyprianus, Vra-
nius et Facundus, teste D. P. Sabatier ad h. l. praeoptarunt
et *virii iusti*: ergo verba, *virii misericordiae* Vulgati interpre-
tis, a recentiore profecta esse videntur manu. Grotius qui-
dem adscripsit: "Moritur Rex Iosias," quem Rabbini etiam
nominant, "qui erat et iustus, i. mali abstinens et beneficus
"admodum, 2 Reg. 22, 2 2 Paral. 34, 2." At his in locis
nihil commemoratur de beneficentia, quamvis eidem regi
beneficentiae laudes, ob reliquam virtutem, minime sint de-
negandae. Melius certe Vatablus addidit: "Hebraismus pro
"pietate insignibus, siue conspicuis." Eodem modo Fore-
rius adiecit: "Viri pietatis, i. pii in Deum et patriam."
Eques Ill. I. D. Michaëlis transtulit: Die Frommen gehen in
ihre Herberge ein.

Ies. 63, 7: *Paternam pietatem Fehouae commemorabo,
laudes Fehouae, in omnibus illis, quae retribuit nobis Feho-
vah, nam magna est benignitas erga Israëlitas, qua educavit
eos, qui est eius amor maternus וברב חסדו και κατα το πλῆ-*
Des

Δος τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, et quae summa paternaque eius est
 pietas, qua interdum etiam castiget filios: mollis enim illa
 educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes et
 mentis et corporis frangit. Chaldaeus habet טַבִּיחָה et
 in Bibl. Reg. טַבִּיחָה *bonitas eius*. Arabs Graecum con-
 vertit: וכֶּתֶר עוֹרֵלָה et quae est summa eius aequitas. Reli-
 qui, quos vidi, interpretes transtulerunt, vt Exod. 34, 7.
 Δικαιοσύνης vocabulum hic a Graeco adhibitum esse videtur,
 quia in sequentibus non beneficia solum, sed poenae etiam,
 quas Deus Israelitis inflixit, commemorantur. Conf. 1 Sa-
 muel. 12, 7 § XXVII. p. CXX. Eadem certe res in causa fuit,
 cur Eques Ill. I. D. Michaëlis Bibl. Orient. P. XIV. Append.
 p. 184 et 195, in eodem segmento כַּעַל ex Golio p. 2907,
 pro כַּעַל legendum esse putaret, nisi fortasse dicere malis,
 pro כַּעַל a librariis errantibus כַּעַל esse scriptum. Ille qui-
 dem hoc segmentum sic conuertit: Ich will von Ichouens
 Gnade singen und von seinem Lobe: den Zorn, alles was
 er uns vergolten hat, und das viele Gute, das er Israel nach
 seiner Erbarmung und grossen Gnade erzeiget hat. Hiero-
 nymus quidem Graecum sic transtulit: *Misericordiae Domi-
 ni recordatus sum, virtutes Domini recordabor in omnibus,
 quae reddidit nobis, Dominus, iudex bonus domui Israel, re-
 tribuet nobis secundum misericordiam suam, et secundum mul-
 titudinem iustitiae suae, atque adiecit: »Pro eo, quod nos
 »interpretati sumus, super omnibus, quae reddidit nobis Do-
 »minus, quod potest et in bonam et in malam partem acci-
 »pi, Symmachus manifestius, in bonorum posuit retributione,
 »dicens: Pro omnibus, in quibus benefecit nobis, et pro multi-
 »tudine bonitatis, quam super domum Israel exercuit. Pro
 »quo LXX. transtulerunt: κύριος κερτῆς ἀγαθῶς τῷ ὄντι
 »Ἰσραὴλ, ἐπάγει ἡμῖν κατὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ πλῆθος
 »τῆς*

CLXIV § XXIX. Δικαιοσύνη Jof. 63, 7 exponitur.

ἡ τῆς δικαιοσύνης ἀντὶς, id est, Dominus iudex bonus domui
 Ἰσραὴλ, retribuit nobis secundum misericordiam suam et se-
 cundum multitudinem iustitiae suae. Hoc autem non potest
 dicere, nisi ille, qui intelligit sustinere quae patitur. Ex
 his locis apparet neque a LXX interpretibus δικαιοσύνη sim-
 pliciter pro bonitate poni aut benignitate. Per illa quae re-
 tribuit Israëlitis Iehouah, poenam significari, docet etiam
 Kimchius adscribens: אמר הנביא על החסדים שהראה לו
 האל שיעשה לעתיד לעמו. אוכיר quod אכיר
 est in Bibliis Buxtorff) אכיר אכיר להם
 לבני אדם החסדים שעשה להם ואמ' חסדי לבד לפי שהם מרו
 בשעבד כדי שיורו וישבחו שמו. חסדי לבד לפי שהם מרו
 את דברו והוא הטיב להם בכל דור ודור. לפיכך אמר תהלות
 ה' כי על אותם החסדי ראוי להלל את ה' כעל כל אשר גמלנו ה'
 אוכיר אותם החסדים כמו שהיו על כל אשר גמלנו:
 Loquitur propheta de pietate paterna, quam praebuit ei Deus, quam-
 que demonstrabit futuro tempore populo suo. Commendabo
 memoriae hominum pietatem paternam, quam praestitit illis
 tempore praeterito, ut merita eius praedicent, et laudent maie-
 statem eius. Nominat autem ab initio huius segmenti pieta-
 tem paternam solam, propterea quod isti rebellarunt cum ipso
 imperante: ipse vero benefecit illis per omnes generationes.
 Propterea commemorat laudes diuinas, quia propter ipsam pie-
 tatem paternam Deum laudari conuenit, sicut propter omnia,
 quae nobis retribuit Deus. Commendabo eis memoriam pieta-
 tis paternae, qua ratione inest in omnibus, quae nobis retribuit.

§ XXX.

Hiob. 37, 23, Prou. 16, 12, Hof. 10, 12, Joel, 2, 23,
 et Mich. 6, 5 explicatur.

Hiob. 37, 23: Ad summum caeli sessorem non pertin-
 gimus, magnum potentia et iustitia nocentes damnanse,

יִרְכַּב-צָרְקָה

וְכִי יִצְדַּק *quamvis instructissimus sit iustitia innocentes absolvente, non respondebit.* Chaldaeus nomen ipsum retinet. Graecus habet, ὁ τὰ δίκαια νεύων, *aegua iudicans.* Aquila posuit τὸ πλῆθος δίκαιοσύνης, *multitudinem innocentiae.* Vulgatus scripsit: *Magnus — iustitia.* Sed in codice Monasterii Maior, apud Sabatierum legitur: *Qui iuste iudicat.* Syrus conuertit: **וְכִי וְכִי** atque Arabs, Syrum sequutus: **וְכִי וְכִי אֱלֹהֵינוּ** *summus innocentium.* Hieronymus adscripsit: *»Sicut fortitudine magnus et potens est Deus, »ita iudicio et iustitia verus est.»* Alb. Schultens cum Rabinis interpretatur: *Et iudicio ac magnitudine iustitiae non opprimit.* Eques I. D. Michaëlis conuertit: *Er ist groß durch Stärke und Gericht, und sehr gerecht, Allein er antwortet nicht.*

Prout. 16. 12: *Abominationi est regibus, causam reddere malam, sed בְּצַדִּיקָא iustitia innocentes absolvente confirmatur thronus.* Graecus conuertit: *Μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἐτοιμάζεται θρόνος ἀρχῆς, per iustitiam innocentes absoluentem paratur thronus imperii.* Symmachus: *Ἐν γὰρ δικαιοσύνῃ ἐδεσπόησεν, per iustitiam innocentes absoluentem firmabitur solium principatus.* Vulgatus habet: *Quoniam iustitia firmatur solium, quem sequitur etiam Drustus et Albert. Schultentius ad h. l. Arabs ponit, בְּאֵלֶיךָ aequitate Isaacides etiam de iudicibus hoc segmentum interpretatur, adscribens: Res est abominanda iudicibus, nam non datur illis negotium, ut causam per se bonam reddant malam. Gersonides adiicit, **וְכִי יוֹשֵׁר** et aequitate. Eques III. I. D. Michaëlis transfert: *Königen ist Ungerechtigkeit ein Abscheu, Denn durch Gerechtigkeit wird ein Thron bevestiget. Idem in annotationibus addidit: Abermahls einige Verse voll Moral für Könige. Um bey unserm Recht geschützt zu werden, sind**

sind wir in bürgerliche Gesellschaften zusammengetreten, und leisten, wenn es eine Monarchie ist, dem Könige Gehorsam: sein Reich wird durch unpartheyische Uebung der Gerechtigkeit blühend und befestiget, denn jedermann wünscht sich, in einem solchen Staat zu leben, der Fremde zieht hinein, der Bürger wird nicht Lust haben, die jetzige Regierung mit einer andern zu vertauschen, also nicht an Aufruhr denken, sondern sich vielmehr Aufrührern widersetzen. Steiget hingegen die Vernachlässigung der Rechtspflege zu einem gewissen Grad, so werden die Bürger endlich müde, es zu ertragen, und der Staat bekommt gewaltfame Zuckungen, wo er nicht gar durch Rebellionen umgeworfen wird. Könige sollen also auch um ihres Vortheils willen, und aus klugen Eigennutz, den grösssten Abscheu vor aller Ungerechtigkeit haben.

Hof. 10, 12: *Serite vobis* אֲרָקָה *innocentiam, metite* pietatem erga Deum et alios homines, *proscindite vobis novalia, nam est tempus quaerendi Jehouam, donec veniat et doceat vos* אֲרָקָה *innocentiam. Chaldaeus habet: O Israelitae facite vobis opera bona, incedite in via* אֲרָקָה *veritatis id est virtutis, Biblia autem Regia ponunt* אֲרָקָה *innocentiae, observate vobis doctrinam legis, ecce omni tempore prophetae dicunt vobis, reuertimini ad reuerentiam aduersus Deum, qui apparebit atque adducet* אֲרָקָה *innocentiae copiam vobis. Per Deum hic Messiam futurum significari puto. Graecus conuertit: Στείρατε ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, τευγήσατε εἰς καρπὸν ζωῆς, Φωτίσατε ἑαυτοῖς Φῶς γνώσεως, ἐκζητήσατε τὸν Κύριον, ἕως τῷ εἰλεῖν γεννήματα δικαιοσύνης ὑμῶν. Serite vobis innocentiam, percipite fruges laetas, accendite vobis lumen cognitionis, quaerite Deum, donec proueniant fructus innocentiae vobis.*

Theo-

Theodoretus quidem haec sic interpretatur: *Σπείρατε καὶ ὑμεῖς ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην, καὶ θερίσατε καρπὸν ζωῆς: Ἰμῖν γὰρ αὐτοῖς, ἀλλ' ἢ τῷ Θεῷ τὰ σπειρόμενα σπείρεται, καὶ τὰ θερίζομενα γίνεται. φωτίσατε ἑαυτοῖς ὣς γνώσεως. Προσῆκει γὰρ πρότερον τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἐπιμεληθῆναι, εἰδ' ἕτως τῆς τῶν Θεῶν κατατολιμῆσαι γνώσεως. Ὡς ἔτι καιρὸς, ἐκζητήσατε τὸν Κυρίον, ἕως τῆ ἐλθεῖν ὑμῖν γεννήματα δικαιοσύνης. Τοιαῦτόν ἐστι τὸ παρὰ τῷ Δαβὶδ εἰρημένον. Προφθάσομεν τὸ πρόσωπον αὐτῷ ἐν ἕξομολογήσει. Ἐν τῷ τῆς μακροθυμίας αὐτῷ καιρῷ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδείξομεθα μεταβολήν, ἵνα τῆς δικαιοσύνης ἀρετῶμεθα καρπῆς.* *Scrīte et vos vobis innocentiam, et metite fructus laetos: Vobis enim ipsis, non Deo, semina sparguntur, vestraeque sunt segetes demessae. Accendite vobis lumen cognitionis: Conuenit enim primum aliis studere virtutibus, deinde ad rerum diuinarum adspirare cognitionem. Quam adhuc tempus est, quaerite Deum, donec proueniant vobis fructus innocentiae: Tale est dictum a Dauide, Psalm. 95. 2: Veniamus coram facie eius cum laude. In lenitatis eius tempore mutationem morum in meliorem partem esse factam, ostendamus, ut fructus innocentiae metamus.* *Flaminius Nobilis ad vocabulum γνώσεως adscripsit: "In plerisque et apud Theodoretum sequitur, ὡς ἔτι (aut, ἔτι) καιρὸς, et apud Hieronymum, quoniam est tempus. Sed rursus videtur duae interpretationes scientiae, et, adhuc tempus."* *Theodoretus consentit Aldina editio, teste Lamberto Bosio ad h. l. qui adiecit: "Gemina interpretatio videtur esse γνώσεως et ἔτι καιρὸς." Gemina potius et varians est lectio, atque in quibusdam codicibus תעך pro תעך scriptum esse videtur. Arabs vltima verba γεννήματα δικαιοσύνης ὑμῖν, pro quo ὑμεῖς legisse eum suspicor, ad sequens segmentum retulit, et sic*

sic conuertit: **יֵא אֱלֹהִים אֶלְעָרָל לְמַאֲדָה עֲפָלְתָם עַן אֲלֵנֶפֶאק**
 γενήματα δικαιοσύνης ὑμῖν, ἵνατί παρασιωπήσατε ἀσέβειαν; O
 filii innocentiae, quare neglexistis impietatem? Idem nomen
 עָרָל Arabs etiam in antecedentibus adhibuerat. Vulgatus
 transtulit: *Seminate vobis in iustitia, et metite in ore miseri-*
cordiae, innouate vobis nouale: tempus autem requirendi Do-
minum, cum venerit, qui docebit vos iustitiam. Isaacides
 etiam nomini לְעָרָקָה oppositum esse putat רָשַׁע in se-
 quenti segmento, adscribit enim: **אֲכַל אֶתֶם חֲרָשְׁתֶּם רָשַׁע**
וְיִזְרַח צֶדֶק *sed vos arauistis improbitatem.* Ad verba: **וְיִזְרַח צֶדֶק**
וְיִמְטִיר *atque instillari faciet innocentiam vobis,* addit: **וְיִמְטִיר**
כְּמוֹ יִרְחַב כַּיָּם *et plueret faciet innocentia vobis,*
 id est, quasi demerget vos in innocentia, vt Exod. 15, 4,
proiecit in mare. Isaacides primo per לְעָרָקָה significari
 opinatur *bona opera*, deinde צֶדֶק cum Chaldaeo explicat
per innocentiae copiam. Caret ergo antiquo teste expli-
 catio illa Drusii ad h. l. adscribentis: *Ad iustitiam: i. Lar-*
giter; copiose — Valet benigne — Pluet iustitiam, vult
dicere pluuiam iustitiae, i. e. largam ac copiosam — Vidi
etiam qui referrent, vt sit vobis pluuia matura iustitiae.
Pluuia iustitiae, i. larga. Vt alibi *Sol iustitiae*, qui benigne
 impartit lumen suum. Sed tum יִזְרַח meo iudicio, per (...) *scriberetur.* Alioqui non nego hac voce *imbrem maturum*
 significari. Sed idem Io. Drusius alias sibi ipse contradi-
 cit, in Notis Maior. ad Exod. 34, 6, Critic. Sac. Supplem.
 Tom. I col. 1476 scribens: *Minus se probat mihi illud Ni-*
col. verax i. iustus. Nam aliud veritas h. e. constantia in
 seruandis promissis, et aliud iustitia, quae in his libris
 dicitur.

Fd 6020 II

(2)

ULB Halle

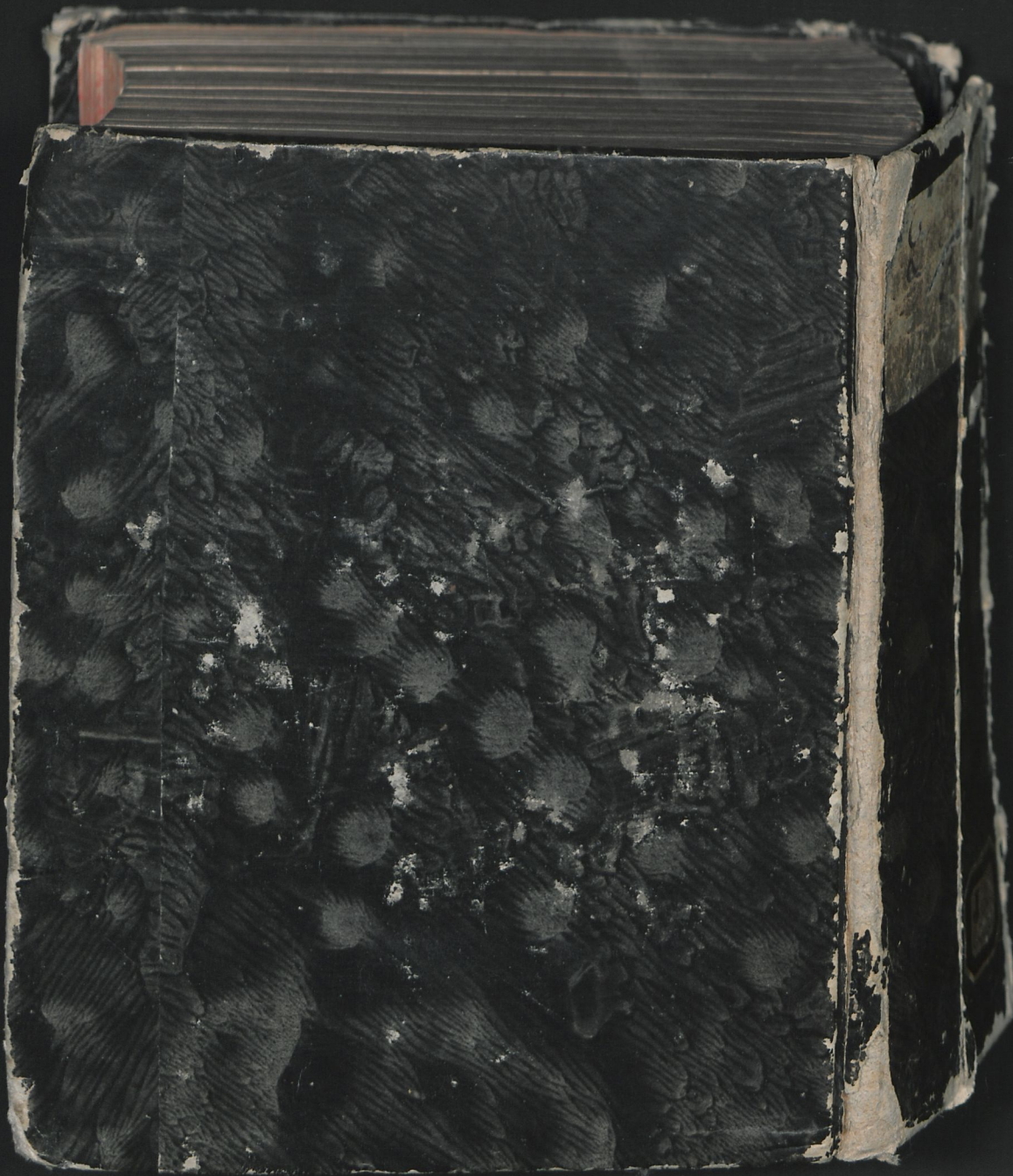
3

003 772 209

FA-90C

WMA WMA

B.I.G.

Farbkarte #13

14

Q. B. F. F. F. Q. I. E. D
PRAEMISSA AD HOS. II. SEGM. XXI
VOCABVLL. ΔΙΚΑΙΟΣ, ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ET ΠΡΟΣ
EXPLICATIONE
XXIII

OMNES MV SARVM PATRONOS
FAVTORES, AMICOS

A D
ORATIONEM

DE
EXSVSCITATIONIS HOMINVM A MORTVIS
CERTISSIME FVTVRAE RATIONIBVS

A B
IOANNE GEORGIO SEIZIO
SVNDHEMIO - ISENACENSE

IVVENE THEOLOGIAE STUDIO OPTIMAE INDO
LIS ET SPEI, QVI DILIGENTIA LAVDABILI ELEGAN
TIORES LITERAS CVM DIVINA ILLA CON
IVNGAT DISCIPLINA

FER. I. PASCH. MDCCLXXXII

HABENDAM
QVA DECET OBSERVANTIA INVITANT
DIRECTOR

ET
PROFESSORES RELIQVI

COBVRGI
FORMIS AHLIANIS

n.

